

درباره جلد پنجم «کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره»

دکتر **عارف نوشاهی** پژوهشگر پاکستانی در حوزه نسخه شناسی و کتابشناسی، در تاریخ ۱۹ بهمن سال جاری برای دریافت جایزه جهانی کتاب سال برای کتاب خود «کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره» (انتشارات مرکز پژوهشی میراث مکتوب، ۱۳۹۰ش، ۴ جلد) در تهران حضور داشت و ساعتی مهمان مرکز پژوهشی میراث مکتوب بود. بدین مناسبت گفت و گوی با ایشان انجام گرفت که متن آن را در ادامه می خوانید.

برای آغاز گفت و گو درباره جلد پنجم کتاب کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره صحبت کنید.

زمانی که مشغول گردآوری چهار جلد کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره بودم، می دانستم که تعدادی از کتابهای چاپ شده در شبه قاره در این چهار مجلد از قلم افتاده است و در آن زمان دسترسی به آن کتاب ها نداشتم. پس از چاپ این چهارجلد به فکر تکمیل آن افتادم که به عنوان جلد پنجم چاپ خواهد شد. زیرا در این مدت که این مجلدات چاپ شده است، به کتابهای برخوردارم که نام آنها در آن ۴ جلد نیامده، پس اطلاعاتی درباره آنها جمع آوری کردم. مآخذ مهم من وب سایت هایی است که کتابهای فارسی را روی سایت خود گذاشته اند و من کتاب ها را در آنجا می بینم و یادداشت می کنم. علاوه بر کتاب هایی که شخصاً در کتابخانه های پاکستان دیده ام. این یک نوع استدارک بر مجلدات چهارگانه کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره است که مآخذی کامل نیست و تصمیم دارم در مجلد پنجم آن را کاملتر کنم و بعضی از اشتباهات را اصلاح کنم. در واقع جلد پنجم به گونه ای تکمیل اطلاعات چهارجلد قبلی است و هم اصلاح اشتباهات است و هم کتابهای جدید که پس از سال ۲۰۰۷م منتشر شده در آن معرفی می شود.

در جلد پنجم کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره اطلاعات را با کمک چه وبسایت ها و منابعی کمک گرفته اید؟

چند وب سایت است مثل وب سایت دانشگاه علیگر و مکتبه مجددیه و اردو وب که کتاب های فارسی را بر روی وب سایت قرار داده و اطلاعات لازم را می توان از آن کسب کرد. تعدادی از منابع من فهرست هایی است که اخیراً چاپ شده است برای مثال فهرست کتابهای چاپ هند در کتابخانه مرعشی در ۲ جلد؛ این کتاب برای تألیف جلد پنجم بسیار به من کمک کرد. یا فهرست انتشارات مطبع منشی نول کشور که اخیراً دکتر چندرشیکهر در دهلی هند چاپ کرده است.

تدوین جلد پنجم کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره در چه مرحله ای است؟

در حال حاضر مشغول جمع آوری اطلاعات هستم و تصور می کنم تا دو سال آینده آماده چاپ شود. این اثر باید به اندازه ای برسد که مانند این چهارجلد حدود ۵۰۰ صفحه شود. چهارجلد این کتاب تا سال ۲۰۰۷ میلادی بوده و در جلد پنجم کتاب هایی که از ۲۰۰۸ به بعد چاپ شده اضافه شده است.

حمایت هایی را که هم اکنون از پژوهشگرانی مانند شما برای تألیف آثار فارسی در شبه قاره صورت می گیرد، کافی می دانید؟

متأسفانه هم اکنون چاپ کتاب فارسی در پاکستان با هزینه های شخصی انجام می شود و کسانی که علاقه مند هستند با هزینه خود کتاب ها را چاپ و پخش می کنند و هیچ سود مالی برای آنها ندارد. مراکز فرهنگی ایران که در آنجا هست حمایت های محدود و اندکی انجام می دهند. روال اداری بسیار سختی باید طی شود که بودجه بگیرند و تصویب شود که در این بین فرصت ها از دست می رود. کتاب هایی نیز در پاکستان چاپ می شود در زمینه ادبیات فارسی که در برخی مواقع مراکز ایرانی اطلاعی ندارند که این کتاب ها را بخرند و برای کتابخانه ملی ایران بفرستند.

اقدامات مراکز ایرانی در پاکستان را در این زمینه چگونه ارزیابی می کنید

ایران در هفت شهر پاکستان خانه های فرهنگ دارد و این خانه های فرهنگ می توانند بهترین رابط فرهنگی بین ایران و پاکستان باشند و این ها می توانند هر شش ماه گزارش دهند که در پاکستان چه کتاب هایی در زمینه ایرانشناسی و ادبیات فارسی منتشر شده است. اما این کار نمی کنند. حتی برای کتاب جهانی سال این مراکز باید کتابهای انگلیسی و اردو که در پاکستان چاپ می شوند به دبیر خانه کتاب سال معرفی کنند.

وضعیت کنونی فهرست نویسی نسخ خطی در پاکستان چگونه است؟

در حال حاضر علاوه بر تکمله کتابشناسی آثار فارسی چاپ شده در شبه قاره، مشغول فهرست نویسی نسخه های خطی فارسی در پاکستان هستم. در واقع تکمله ای بر چهارده جلد کار استاد احمد منزوی است. ایشان ۱۴ جلد چاپ کردند و کتاب های خطی که ایشان در آن ۱۴ جلد نیاوردند من در ۲ جلد جمع آوری کرده ام و حدود ده هزار نسخه جدید در آن چهار جلد چاپ خواهد شد. علاوه بر بنده، دکتر احمد خان مشغول فهرست نویسی نسخ عربی در پاکستان هستند. ایشان اخیراً سه هزار نسخه عربی کتابخانه گنج بخش اسلام آباد را فهرست کرده اند.

به عنوان پرسش پایانی شما سال های زیادی در کنار استاد احمد منزوی به تحقیق در زمینه نسخ فارسی پرداخته اید. کمی از ایشان برای ما بگویید؟

ایشان قبل از انقلاب به پاکستان آمدند. عشق و علاقه به زبان فارسی در ایشان دیدم که در هیچ فرد دیگری ندیدم. از سرتاپا عاشق زبان فارسی است و در آن شرایط سختی که ایشان در پاکستان داشتند فقط به خاطر فارسی و ایران کار می کردند. صبح که سرکار می نشستند و تا غروب کار می کردند و بعد از غروب از رادیوی بی بی سی اخبار گوش می کردند و تا نیمه های شب به کار مشغول میشدند. به دلیل کار زیاد به مسافرت نمی رفتند و در برنامه ها و مجالس شرکت نمی کردند و توانستند در این سیزده سال چهارده جلد فهرست نسخه های خطی فارسی در پاکستان و پنج جلد فهرست نسخ فارسی گنج بخش راتهییه کنند.

منبع: موسسه پژوهشی میراث مکتوب